

- Driemaandelijks contactblad 32ste jaargang nr. 1 (januari – februari – maart 2020)
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwortelijke: Bart Pieters, Grote Kring 2 8500 Kortrijk.
- P4A9034

--- INHOUD ---

Blz.1	Redactioneel
Blz.2	Koken kost geld 2020
Blz.3	Begijnhofkerk wordt 'House of Compassion'
Blz.7	Querida Amazonia zonder trouwen en vrouwen
Blz.10	Boekje (K)open: 'Aan de onderkant ligt de lat altijd hoger'
Blz.11	Partenia
Blz.15	Stem vanuit de moslimgemeenschap
Blz.18	We zullen elkaar met klem blijven omarmen herverdeling en erkenning verweven
Blz.20	In memoriam J.B. Metz
Blz.22	Over het Bijbels Godsbeeld
Blz.24	Aankondiging herdenking Romero - 24 maart 2020

IN DE
KIJKER

Begijnhofkerk wordt 'House of Compassion' **BLZ.3**

"de kerk moet voor meer dienen
dan enkele kerkgangers"

1. Redactioneel

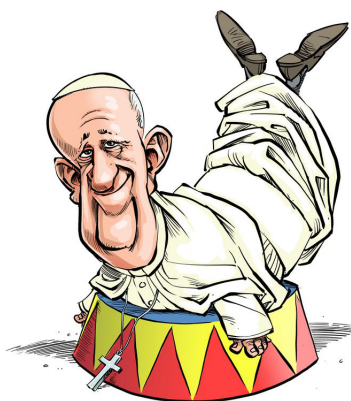
'De jezuïetentruc van paus Franciscus': het is een titel die je niet verwacht boven een opiniestuk van de hoofdredacteur van Kerk en Leven. Hij stond in De Standaard en slaat op de brief van paus Franciscus, 'Dierbare Amazone'. Hierin probeert Luk Vanmaercke tevergeefs klaarheid te scheppen in het feit dat in het schrijven van de paus van de verwachte wijziging in de celibaatswetgeving geen sprake is. Over een eventuele wijding van vrouwelijke diakens, laat staan van vrouwelijke priesters, heeft Franciscus het al evenmin.

Deze binnenkerkelijke problematiek had al lang moeten opgelost zijn. Ze verduistert wat wél in zijn brief te lezen staat: het belang van milieubescherming, de rechten van de inheemse bevolking en de strijd tegen het ongebreideld kapitalisme. Rik Devillé belicht in dit nummer van onze Nieuwsbrief wel degelijk ook deze aspecten van de 'exhortatie'. Dit terwijl de meeste andere commentaren, in pers, radio en tv, het alleen hadden over het celibaat en de vrouw in de kerk. Hiermee suggererend dat het sociale en het ecologische er in de kerk weinig toe doet.

Maar ook in eigen land zijn deze uitdagingen enorm. De Vlaamse kerk verkeert in een crisis. Ze is haar moreel gezag verloren, niet in het minst door het kindermisbruik, gepleegd door zelfs haar hoogste gezagsdragers. Ze kan een nieuw gezag opbouwen door moedige uitspraken en een moedige praktijk m.b.t. de grote uitdagingen van deze tijd. Dat ze daarmee sommige gevestigde machten tegen het hoofd stoot kan geen probleem zijn. Ze mag de politici niet napaen die zich laten leiden door een bepaalde publieke opinie die het eigen belang vooropstelt. Integendeel, ze moet proberen, vanuit haar evangelische bewogenheid, die publieke opinie om te turnen. Neem nu onze overmatige vleesconsumptie die desastreuze gevolgen heeft voor de aarde. Op dit gebied kan de kerk een voortrekkersrol spelen. Te beginnen in deze veertigdagentijd.

De wekelijkse zondagspraktijk heeft bij de meeste mensen afgedaan. De kerk is daar medeverantwoordelijk voor. Maar dit betekent niet dat het christelijk geloof hen onverschillig laat. Er is een onuitroeibare behoefte aan zingeving. Christenen die vasthouden aan hun evangelische roots en tegelijk met hun beide voeten in deze werkelijkheid staan, kunnen een wezenlijke rol spelen in deze maatschappij. Nu al bloeien op verschillende plaatsen allerlei hoopvolle sociale, culturele en ecologische initiatieven op. 'House of compassion' dat we in dit nummer voorstellen is er een van. We hebben bisdommen, pastorale eenheden en andersoortige gemeenschappen nodig die deze initiatieven opstarten en ondersteunen.

(Rob)

Bron: NRC handelsblad

2. Koken kost geld

Eerst en vooral: dankjewel trouwe lezers omdat jullie onze werking met jullie vrije bijdragen elk jaar weer ruimschoots mogelijk maken. Ook 2019 zijn we op financieel vlak met de werkgroep behoorlijk doorgekomen. Zo staken we mee onze schouders onder de namiddag met Oosterhuis in Gent.

Bij aanvang van dit nieuwe jaar kloppen we bij je aan met het verzoek om het abonnement op deze Nieuwsbrief voor 2020 te regelen. Dat kan door een bedrag naar keuze over te schrijven op de rekening van Evangelie Levensnabij BE45 9795 3507 0189. Op de vraag wat het richtbedrag is, antwoorden wij ook nu weer: 15 euro. Dat is ongeveer de kostprijs per jaarabonnement van de Nieuwsbrief (druk + verzending). Meer mag uiteraard ook; daarvan financieren wij de hele werking van Evangelie Levensnabij en het zou kunnen dat er in de toekomst opnieuw een publieksactiviteit komt. Wie niet in staat is om ons financieel te steunen, maar er wel prijs op stelt de Nieuwsbrief te blijven ontvangen of een nieuwe abonnee wenst aan te brengen, kan ons mailen via lieven.debosscher@gmail.com of een briefje richten aan: Evangelie Levensnabij, Grote Kring 2, 8500 Kortrijk. Wie zijn abonnement wenst stop te zetten, mag het uiteraard ook laten weten. Dan danken we jou voor al die jaren van verbondenheid.

Dankjewel namens de redactieploeg van Evangelie Levensnabij!

3. Begijnhofkerk wordt 'House of Compassion'

Sinds priester Daniël Alliët vorig jaar met pensioen ging, heeft de Begijnhofkerk geen pastoor meer. Toch is dat voorlopig nog niet het einde van de kerk die de voorbije dertig jaar gekenmerkt werd door het engagement voor sans-papiers en de allerarmsten in de samenleving. De kerk huisvest nu een nieuw project dat een stem aan de stemlozen wil geven.

Op het vredige Begijnhofplein kijkt een handvol toeristen op naar de barokke gevel van de gelijknamige kerk. De prachtige façade van de Begijnhofkerk geeft het niet meteen prijs, maar wie binnenstapt, merkt al gauw dat deze kerk anders is. Dat is in grote mate te danken aan de jarenlange inzet van priester Daniël Alliët. Hij opende de deuren van de kerk voor mensen zonder papieren en daklozen. En ook na zijn pensioen drukt Alliët nog steeds zijn stempel op de Begijnhofkerk.

De achttiende-eeuwse preekstoel staat er nog en ook het altaar is onaangeraakt, maar de mis wordt hier sinds Alliëts pensioen niet meer gevierd. Toch is dit duidelijk niet het einde van de sociaal bewogen Begijnhofkerk. De kerk gaat verder als 'House of Compassion', een nieuw project.

"Ik heb altijd gezegd dat de kerk voor meer moet dienen dan enkele kerkgangers wanneer ik vertrek," begint Daniël Alliët zijn verhaal. "Dit wordt een thematische kerk, de House of Compassion. We waren hier al mee bezig: mensen zonder papieren – de slavernij van vandaag – en daklozen. Ook milieu zal erbij komen. Het blijft een kerk, maar een thematische kerk die alleen werkt rond gerechtigheid en mededogen, en waarin de stad weerklinkt op een moderne manier."

In 2014 werd Alliët bijna uit zijn kerk gestoten door toenmalig aartsbisschop André Léonard. Een charismatische Franse priester moest het begijnhof nieuw leven inblazen en meer kerkgangers aantrekken. Alliët, een West-Vlaming die al meer dan dertig jaar in Molenbeek woont met sans-papiers en daklozen, mocht uiteindelijk nog enkele jaartjes blijven.

“Eigenlijk was het embryootje voor dit project daaruit gegroeid. De armen moesten van Leonard plaatsmaken voor de mooie liturgie. We waren blij dat we mochten blijven, maar parochies zijn er te veel. Eerlijk gezegd, ik zat toen zelfs met een gewetensvraag: mag ik vechten voor die kerk? Ik wil niet vechten voor stenen.”

“Ik was 74 toen ik aan de mensen zei: als jullie willen dat dat hier voortgaat, zal hier meer moeten gebeuren. Het zal ruimer moeten worden. Toen kwam er concurrentie, onder meer van de Stad Brussel.

Die trok naar de bisschop, met mijn pensioen in het achterhoofd, om te vragen of ze er geen museum van kon maken, want het is zo een mooie plek en zo een mooi gebouw. Henry Kissinger (Amerikaans minister van Buitenlandse Zaken in de jaren zeventig, nvdr.) zei dat de olie te belangrijk is om aan de Arabieren te laten, de ondergrond van Congo was te belangrijk voor de Congolezen en deze kerk was te mooi voor de armen. Ik heb de mensen toen wakker geschud.

Ik zou geen opvolger krijgen, dat was duidelijk. Een groep heeft dan de krijtlijnen van dit project uitgeschreven. De rompsa is er nu. Er zal altijd iets zijn met tentoonstellingen.

Iedere eerste zaterdag zal er een thematische viering plaatsvinden, met daarna een maaltijd. Die wordt wellicht gemaakt door Collectactif (een vereniging van sans-papiers die tegen voedselverspilling strijdt, nvdr.).”

De nood aan zo'n huis is volgens de oud-pastoor groot, maar het gaat volgens hem niet louter om medelijden. House of Compassion vertaalt Alliët als het Huis van Mededogen en Gerechtigheid.

“Het mag niet herleid worden tot compassie. Met Pigment (een Brusselse armoedevereniging, nvdr.) waren we begonnen met het uitdelen van brood. Een ongelooflijk succes, maar het ging aan het doel voorbij: armen het woord geven. Met die ene maaltijd per maand die we hier zullen houden, zullen we de honger in Brussel niet stillen. We willen wel dat het een symbool wordt, waarmee we willen zeggen dat iedereen meetelt. De nood is zo groot als je je ogen durft te openen. We kennen de armoedecijfers. Mededogen is goed, maar we moeten kijken naar de oorzaken. Als het christendom iets van betekenis kan hebben, is het dat. Wij moeten die ogen openen.”

Boerenzoon

In september vorig jaar gaf huidig aartsbisschop Jozef De Kesel uiteindelijk de toestemming om met dit project van start te gaan. Drie jaar lang mag de Begijnhofkerk deze nieuwe formule uitproberen.

House of Compassion ging intussen een partnerschap aan met Museum Dr. Guislain, het Gentse museum over de geschiedenis van de psychiatrie, dat de rechterzijbeuk krijgt. Daar zal het museum gedurende de proefperiode van het project twee tot drie tentoonstellingen per jaar mogen houden.

House of Compassion wordt gefinancierd met een fondsenwerving. In twee tot drie maanden tijd zamelden Alliët en co iets meer dan 200.000 euro in. “Men zou het bijna niet geloven, maar zo hebben we wel bewezen dat dit project gedragen wordt door een groep.” En met de toestemming van De Kesel kon House of Compassion ook een projectcoördinator aanstellen: de 24-jarige Evert Wouters uit het Brabantse Haacht.

“We hebben met hem meteen een sprong gemaakt van 76 naar 24,” lacht Alliët trots. “De hoofdboodschap van het christelijke handelen is niet vereren, maar christelijk zijn. Daarvoor zijn we op zoek naar nieuwe manieren – we moeten creatief zijn – en ik ben maar een boerenzoon die de dingen ziet. Hiervoor hebben we de jeugd nodig.”

Is hij uw opvolger?

Daniel Alliët: “In zekere zin wel. Hij is de eindverantwoordelijke van dit project. Er waren acht kandidaten en hij is het geworden. Het belangrijkste is dat je voldoende bezield moet zijn door de zaak, anders moet je er niet aan beginnen. Hij heeft bezieling en ook wat ervaring. Via zijn stage heeft hij als jongere het arme Brussel leren kennen.”

Evert Wouters: “Aan de Erasmus-hogeschool heb ik sociaal werk gestudeerd en ik heb altijd stage gelopen in Brussel. Eerst bij vzw Cosmos, waar ik erg actief was op het terrein en daarna bij Unia. Daar heb ik heel veel geleerd, over antidiscriminatie in de brede zin.

In Brussel kan je gediscrimineerd worden op basis van je naam wanneer je bijvoorbeeld belt omdat je interesse hebt in een huurwoning. Dat was voor mij een eyeopener. Vervolgens heb ik internationale politiek gestudeerd in Gent. Daar heb ik situaties uit de hele wereld leren kennen die ook terugkomen in dit project, de slavernij vandaag in Libië bijvoorbeeld. Of kijk naar sans-papiers. Het is voor mij interessant om te weten te komen waarom zij überhaupt hun land verlaten hebben, waarom ze hier terechtgekomen zijn en waarom zij het hier moeilijk hebben.”

Hebt u een band met de Kerk?

Wouters: “Ik ben katholiek opgevoed, dat wel. Ik ben gedoopt en heb mijn eerste en mijn plechtige communie gedaan. Verder zit ik nog in de Chiro en ik had ook een aparte studentenjob – bij een begrafenisondernemer – die er een zekere link mee heeft. Ergens spreekt de Kerk me nog altijd aan.”

Was dat een voorwaarde voor deze job?

Alliët: “Je moet niet superkatholiek zijn, maar je moet je wel kunnen identificeren met de kern van het christendom. Hij werd beoordeeld als voldoende, maar we hebben hem niet gevraagd hoeveel keer hij de laatste jaren naar de mis is gegaan (lacht).”

Wouters: “Voor mijn tweede gesprek hier moest ik een tekst lezen over de rol van het christen zijn, over hoe we kunnen vermijden dat een kerk die tot niets meer dient, er niet voor iedereen is. Daar kon ik me helemaal in vinden.”

Religieuze viering

Op 21 maart, de internationale dag tegen racisme, geven Alliët en Wouters het officiële startschot House of Compassion met een interreligieuze viering over racisme. Het programma voor die startdag werd ingekort, om deel te kunnen nemen aan de nationale betoging tegen racisme. Een typische kerk is dit niet.

“Het is geen klassieke kerk, maar een thematische kerk,” geeft Alliët mee. “Hier zullen bijvoorbeeld geen doopsels meer plaatsvinden. Dit is nog een kerk in de zin dat het een vereniging van christenen is, waar ze samenkomen, maar dan wel in openheid voor iedereen. Ik vermoed dat van de tien vieringen in een jaar er zeker vijf interlevensbeschouwelijk zullen zijn.

Met Pasen en Kerstmis zal er misschien een christelijke viering zijn, maar de accenten zijn ontstaan tijdens een bezetting (door sans-papiers, nvdr.). In het eerste jaar van die bezetting hadden we een kerstviering gedaan, terwijl de moslims en humanisten naar buiten gingen om er stil te zitten. Het tweede jaar was het te gek om zo door te gaan, we kenden elkaar al veertien maanden. Dan hebben we maar samen het feest van het licht gevierd. Dat is ouder dan elke godsdienst.”

We blijven een kerk – dat steken we niet weg – maar weet je wat katholiek wil zeggen? Dat komt van katholikos, dat wil zeggen voor iedereen. Net zoals de huidige paus – we hebben toch geluk dat we nu een paus hebben die christen probeert te zijn, want ik dacht dat dat niet meer mocht – sluiten we niemand uit.”

Al blijft de Begijnhofkerk dus een christelijke kerk, toch zijn de interreligieuze elementen niet nieuw. In 2017 mocht een Koerdische artiest van kunstenhuis Globe Aroma een interreligieuze kapel inrichten in de linkervleugel van de kerk, rond het thema van de Gulden Regel: behandel anderen zoals je door hen behandeld wil worden. “Dat was een statement om te zeggen dat wie daarmee akkoord gaat, kan meedoen. Christenen die er niet mee akkoord gaan, vliegen bij wijze van spreken buiten,” lacht Alliët.

We komen in het schip, het midden van de kerk, terecht. De stoelen van weleer staan er niet meer. Die hebben plaatsgemaakt voor twee lange rijen tafels, omringd door gasverwarmers. “Recht naar het altaar zitten, dat is voor de klassieke christen,” zegt Alliët.

“Martin Luther King zei: 'Ik heb een droom, dat wij allemaal – vroegere slaven en slavendrijvers – samen aan een lange tafel zitten.' Deze tafels zijn het symbool van samenzijn. Iedereen is hier welkom. Die tafels moeten het symbool worden in plaats van het altaar. Het zijn de tafels waar in Brussel alle godsdiensten samenzitten, waar diegenen die niet meedoen in de maatschappij mogen samenzitten.”

Voorgaande is een reportage van Kevin Van den Panhuyzen in het Brussels magazine BRUZZ, Samenleving Brussel Stad, 23 januari 2020. Met dank aan BRUZZ!

Ten slotte: wat houdt het House of Compassion nu concreet in?

Het is een ambitieus project dat steunt op 4 pijlers.

1. Onthaal en ontmoeting
 - Permanent onthaal dat mensen thuis laat komen
2. Vieringen en samenkomsten
 - thematische eucharistieviering
 - interlevensbeschouwelijke vieringen op het ritme van wat er in de stad en de wereld gebeurt/herdacht
 - samenkomsten van mensen die werken aan (strijden voor) gerechtigheid en mededogen. Ontmoeting en dialoog is telkens heel belangrijk.
3. Tentoonstellingen, telkens in verband met de missie van het House of Compassion
 - Zowel professionele kunst op hoog niveau (contract met Guislainmuseum) als met kunst van lokale groepen en buurtbewoners
 - Ook expo's rond bepaalde thema's van House of Compassion en specifieke informatieborden
4. Stilte
 - Er is een stilteruimte waar mensen op adem kunnen komen, stilvallen, bezinnen

En het is ook een heel open project, HoC 'in wording'

- open op levensbeschouwelijk vlak; we streven naar actief pluralisme
- open voor al wie de kerk binnenkomt: van de toerist, de kunstliefhebber tot de meest kwetsbare mens die nood heeft aan 'compassion', aan mededogen en solidariteit
- open voor alle bondgenoten die willen meewerken om dit project vorm te geven, voor alle partners die er zich in herkennen en er een of andere samenkomst willen houden

4. Querida Amazonia zonder trouwen en vrouwen

Machteloos moeten wij toezien hoe een paus met jezuïetenstreken het katholieke Amazonevolk hoopvol toespreekt en het daarna in de steek laat. Het was nochtans mooi en met veel Indianenveren in de Sint-Pieter te Rome begonnen toen rond de jaarwende-2020 paus Franciscus de Synode voor zijn Querida Amazonia aankondigde en plechtig opende.

Hij wekte hoop. Niet enkel als paus maar ook als ervaringsdeskundige. Was hij niet enkel jezuïet maar ook lange jaren bisschop geweest in een land niet ver daarvandaan? Bovendien werd hij wereldwijd geprezen als verstandig en sluw. In één woord: een echte jezuïet. En bovendien: hij had het tot paus geschopt. Hoop was opnieuw geboren bij het slinkende kerkvolk, wereldwijd.

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-65) werd herontdekt. Enkel wat overjaarse en retro-katholieke kardinalen en hun Romeinse aanhang kregen het op de zenuwen. Zouden de priesters die met duizenden en duizenden wereldwijd uitgetreden waren in de jaren 1970-1990 iets te ongeduldig vertrokken zijn tijdens de hoogtijdagen van de pausen Paulus VI en Johannes-Paulus II? Deze pausen doofden elke hoop op een aggiornamento. De oerconservatieve Poolse paus zou voor eeuwig en altijd de discussie sluiten: getrouwde priesters komen er nooit en wie beweert dat vrouwen ooit priester kunnen worden... vergeet het voor eeuwig. Trouwen en vrouwen, twee begrippen die nooit compatibel zullen zijn met priesterschap. Dat is duidelijk de afspraak tot in de eeuwen der eeuwen, amen.

"In 1992 was ik ziekenhuispastoor. Ik bracht toen mijn bisschop, mgr. Roger Vangheluwe, op de hoogte dat ik ging trouwen. Zijn antwoord was kort en duidelijk: 'Norbert, nu zijt ge laag

gevallen'. 's Anderendaags werd ik meteen door de directie van het Tielts ziekenhuis, waar ik werkzaam was, op staande voet ontslagen"(*). Het begrip huwen stond bij de Brugse bisschop Roger Vangheluwe blijkbaar laag aangeschreven. Nochtans is huwen in de kerk een sacrament. De geschiedenis heeft geduld met ons maar baart uiteindelijk altijd inzicht. Want zal vijftien jaar later niet blijken dat diezelfde bisschop op het ogenblik dat hij dat telefoontje pleegde, terzelfdertijd een neefje aan het misbruiken was? Hoe laag kan een bisschop vallen? Een kwarteeuw heeft het geduurd vooraleer bisschoppen, priesters en katholieke media stopten met het beschimpen van hun querida-gelovige slachtoffers die ze op dat ogenblik zelf maakten.

Maar toen kwam paus Franciscus. Hij zou de debatten heropenen. Strategisch als een jezuïet kan zijn, begon hij heel lief. Hij zou bij wijze van eerste proef starten in zijn querida Amazonia, het geliefde Amazonië. Welk volk ter wereld is er ooit meer ontdaan van al zijn historische waardigheid dan dat volk? Meer dan 500 jaar al is het geleden dat katholieke koningen en hun gevolg aan clerici, avonturiers en edelen vanuit Europa de nieuwe wereld hebben leeggeroofd. Inheemse volkeren werden uitgemoord, hun schatten geroofd en hun cultuur verbrand.

Maar nu heeft paus Franciscus de noodkreet van zijn querida Amazonia gehoord en hij belijdt openlijk voor heel de wereld: 'De plundering van natuurlijke rijkdommen heeft de inheemse bevolking naar de buitenwijken van de steden gedreven. (...) De noodkreet van de Amazoneregio rijst niet alleen op uit de diepten van het Amazonewoud, maar ook uit de straten van de steden.'

Hij schreeuwt het uit vanop zijn troon van Sint-Pieter te Rome: 'We kunnen niet toelaten dat globalisatie een nieuwe vorm van kolonisatie wordt. (...) Op veel plaatsen neemt kolonisatie een andere vorm aan, vermomt ze zich, terwijl ze niets verliest van haar misprijzen voor het leven van armen en de breekbaarheid van het milieu.' Hij durft zelfs te erkennen dat 'missionarissen niet altijd de zijde van de verdrukten hebben gekozen. 'Ik schaam mij daarvoor en vraag nederig vergiffenis.'

Meer zelfs: 'De Amazoneregio moet een plek voor sociale dialoog zijn (...), in de eerste plaats met de armen. Zij zijn niet zomaar een groep die moet worden overtuigd, of een persoon aan een tafel van gelijken. Zij zijn onze belangrijkste gesprekspartners, van wie wij het meest te leren hebben.' Bovendien: 'De inheemse volkeren in het Amazonewoud moeten niet worden bekeken als 'onbeschaafde' wilden. Ze zijn erfgenamen van verschillende culturen en andere vormen van beschavingen die vroeger erg ontwikkeld waren. (...) We kunnen alleen maar leren van hun levenservaring.'

Paus Franciscus weet van geen ophouden: 'God ontmoeten betekent niet dat we de natuur de rug moeten toekeren. Het betekent dat we in de liturgie veel elementen kunnen opnemen van het contact van inheemse volkeren met de natuur, met respect voor hun vormen van expressie in zang, dans, rituelen, gebaren en symbolen.' Uiteindelijk denkt de toehoorder dat er opnieuw geschiedenis geschreven wordt als de paus vervolgt: 'In het Amazonegebied zijn er gemeenschappen waar het geloof tientallen jaren heeft standgehouden, zonder dat er één priester in de buurt was. Dit kon alleen maar door de aanwezigheid van sterke vrouwen die, zonder twijfel geroepen door de Heilige Geest, hebben gedoopt, catechese hebben onderwezen, gebeden en gehandeld als missionarissen. Vrouwen dragen bij tot de Kerk op hun eigen manier, via de tedere kracht van Maria, de Moeder.'

En dan denk je, nu komt het. Maar nee, dat is het dan. Hier stokken zijn worden... Vergeet dus dat eerbare vaders, laat staan moeders, priester kunnen worden in zijn querida Amazonia. Over

het vrouwelijk priesterschap durft de paus het debat zelfs niet te openen. Niet voor de zoveelste keer maar voor de laatste keer heeft Rome de kans gemist weer bij de tijd te komen en partner te zijn in een wereldverbond waar mensenrechten voorop staan. De Romeinse Curie met de paus op kop keert terug naar de Middeleeuwen. In 1992 had ik dat al eens voorspeld. (**) Velen vonden dat te voorbarig of te ongedurig. Daar kon ik zelfs gelukkig om worden, omdat ik hierdoor hoopte dat ik het verkeerd voor had. Maar nu is het helemaal te laat. De laatste kans op een nieuwe opening is verkeken.

De kerkgeschiedenis, niet enkel van kindermisbruik in de kerk, maar van het algehele macho machtsmisbruik in de kerk van Rome, lijkt nog bijlange niet uitgewaaid te zijn. Integendeel. (***) De vele priesteruittredingen vanaf de jaren-1970 waren wellicht het begin van het einde van de Romeinse kerk. Als in Amazonië alle bomen zullen zijn gesneuveld zal heel de mensheid weten: geld kan je niet eten. Als in het geliefde Amazonië de paus, alle dromen heeft gedoofd, zal heel de wereld weten: hier wordt het katholieke volk vergeten.

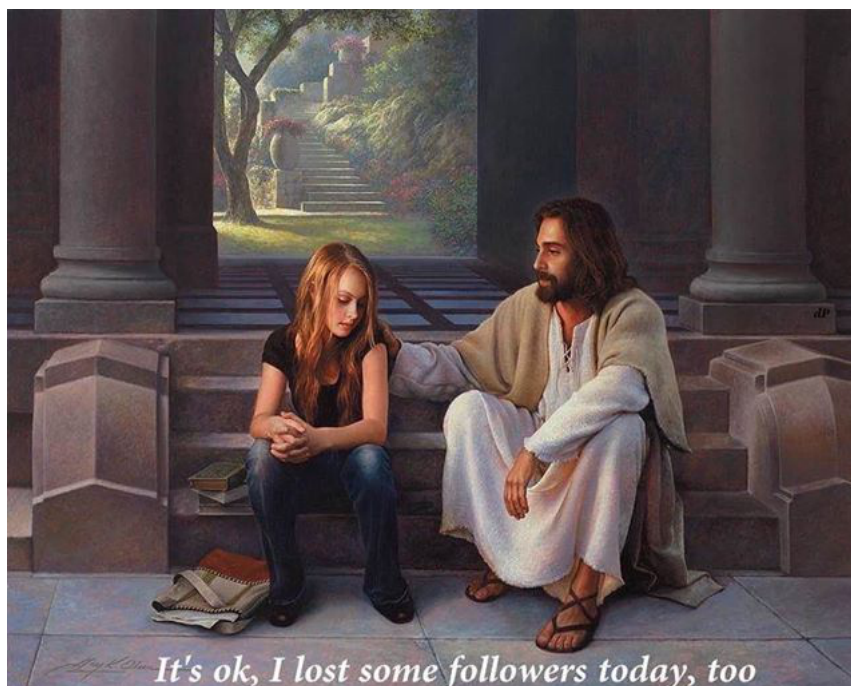
*Priesters Norbert Bethune, Rik Devillé en Stephan Houtman
Mensenrechten in de Kerk*

(*) Bethune, N., *Zonde van dat verplichte celibaat*, EPO, Berchem, 1995

(**) Devillé, R., *De laatste dictatuur*, Van Halewijck Leuven, 1992

(***) Devillé, R., *In naam van de Vader*, EPO Berchem, 2019, blz. 357-360.

www.mensenrechtenindekerk.be

5. Boekje (K)open: 'Aan de onderkant ligt de lat altijd hoger'

Guy Malfait en Marijke Decuypere van ATD Vierde Wereld schreven een boek over het leven aan de onderkant van de armoedegrens. Waar mensen voortdurend op drempels en obstakels botsen en tegen muren aanlopen. Maar ook veel veerkracht en creativiteit een de dag leggen om toch te kunnen overleven in armoede. Zoals Kevin, die op school de foto's van zijn bezoek aan de Kalmthoutse Heide toont en zegt dat hij op safari naar Kenia is geweest. Of Lucy, die ondanks haar eigen miserie Emiel aan een referentieadres helpt en zelfs nog geld voor een straatbibliotheek weet in te zamelen. Maar het boek gaat ook en vooral hoe de grondrechten van deze mensen voortdurend met voeten worden getreden. Een schending van mensenrechten waar we ons niet mogen bij neerleggen.

Het boek vormt het sluitstuk van het project 'Waarheid of Fabel?' dat vooroordelen over mensen in armoede wil ontcrachten. In aansluiting op het boek is er de website www.aandeonderkant.be, waar per thema achtergrondinformatie te vinden is op basis van onderzoek, met medewerking van o.a. Ides Nicaise (KU Leuven) en Heidi Degerickx (UGent). Op deze website kan je via de vooroordelentest ook je eigen vooroordelen ontdekken (<https://aandeonderkant.be/quiz/test>)

Yasmien Naciri, sociaal ondernemer en columniste, schreef in haar voorwoord: 'Dit boek is een enorm belangrijke verzameling van diverse verhalen die de realiteit weerspiegelen van een vijfde van de Belgen én die allerlei stereotypes van tafel vegen. Het is niet alleen een eye-opener voor iedereen die de mens achter de armoedecijfers en – percentages wil ontmoeten, maar ook een ook een must-read voor mensen die in armoede leven en troost kunnen vinden in de herkenbare verhalen.'

Marijke Decuypere en Guy Malfait werken al meer dan 20 jaar bij ATD Vierde Wereld, een internationale mensenrechtenbeweging die samen met mensen in armoede opkomt voor een samenleving zonder armoede en uitsluiting (<https://atd-vierdewereld.be>).

Technische gegevens: isbn 9789462671874 - 2019 - 204 p. - € 19,9 - Mammoet (imprint van EPO)

Partenia

Nog over aidspatiënten

“Over aidspatiënten, en homo’s”, zo heette het stuk waarmee we de vorige keer (31ste jaargang nummer 4) eindigden. Met fragmenten uit teksten van Jacques Gaillot, gedateerd 5 december ‘88, 18 januari, eind januari en 2 februari ‘89.

In **november 1991**, richt Jacques Gaillot zich opnieuw tot zijn ‘broeders die aids hebben’:

“Ik ben niet gekomen voor hen die gezond zijn, maar voor hen die ziek zijn. Deze woorden van Jezus zouden in gouden letters moeten staan op de voorgevels van onze kerken. Het Evangelie is voor jullie bestemd. God houdt van jullie.

Een christendom dat zich zou laten afsluiten van zieken en ballingen, wie ze ook zijn, van mensen die uitgesloten en verworpen zijn om welke reden ook, zou een godsdienst zijn die op een dwaalspoor zit en reeds dood is. Het wonderbaarlijke is niet de genezing van de melaatse, maar de kus aan de melaatse. Die melaatse vandaag, – geneigd als we zijn om hem uit de weg te gaan – dat is ook het slachtoffer van aids.

Zij die in de hemel geloven en zij die er niet in geloven worden opgeroepen tot eenzelfde solidariteit, die heel stevig beleefd en helder uitgesproken wordt. Jezus heeft vandaag geen andere ogen om te zien, geen andere mond om te spreken, geen andere armen om uit te steken dan de onze. Jullie hebben behoefte aan vriendschap, niet aan medelijden. Jullie willen tederheid en geen neerbuigende welwillendheid. Gelovig of niet, wanhopig of niet, als mensen zijn jullie onze broeders.”

Het conflict met zijn collega's

Ondertussen maakten we in vorige bijdragen ook al melding van de waarschuwing van de voorzitter van de Franse bisschoppenconferentie, gedateerd **3 januari 1989**. Het was een vertrouwelijk schrijven dat eindigde met deze woorden: “Beste Jacques, je situatie is ernstig. Je gedrag is betreurenswaardig. Jouw verklaringen spreken publiek de discipline van de Kerk tegen, waarvan je de bisschop bent. Ze kwetsen de kerkelijke communio en het vertrouwen van de gelovigen in hun herders. In alle vriendschap, die je kent, vraag ik je, als je je woorden niet terugneemt, dan tenminste toch af te zien van verklaringen van jouw kant die formeel tegengesteld zijn aan het onderricht en de leer van de katholieke Kerk.”

Op **4 februari 1989**, lezen we in **Le Figaro** over ‘Het geval Gaillot’: “In Rome is de maat vol, na de meest recente media-aanval van de bisschop van Evreux. Maar is het probleem daarmee zonder meer geregeld, het zijn de Franse bisschoppen die de opdracht zullen krijgen hun verantwoordelijkheid op te nemen.”

Mueller: Maar vergis je niet. Die twee gecontesteerde tussenkomsten (nvdr.: over aidspatiënten en homo's) van Jacques Gaillot komen er alleen bij, bij de bestaande geschillen tussen hem en zijn collega's, en vormen niet het essentiële. Eind januari had kardinaal Decourtray aan alle bisschoppen laten weten dat hij zelf publiek zou reageren op de onaanvaardbare houding van Jacques Gaillot, waarbij hij zijn brief van begin december voegde waarin duidelijk staat dat het te maken had met Gaillots interventie in Lourdes over het priesterambt.

Op de jaarlijkse bisschoppenconferentie begin november in Lourdes ging het in 1988 over leven en werk van priesters. Toen nam Jacques Gaillot tweemaal het woord, een eerste keer om te pleiten tegen het verplichte celibaat, een tweede keer om het op te nemen voor priesters die uitgetreden zijn om te huwen, en volgens hem wel nog een betekenisvolle plaats zouden kunnen krijgen in de Kerk. (zie Nieuwsbrief 31e jaargang, nr. 3) Onderwerpen die op de recente Amazonesynode nog maar eens op tafel lagen ...

Op **15 februari 1989** verschijnt een gemeenschappelijke verklaring van beiden, Jacques Gaillot en kardinaal Decourtray. Dit is de integrale tekst ervan:

We hebben elkaar ontmoet op deze 15e februari 1989. Onze gedachtewisseling heeft ons in staat gesteld de overeenstemming vast te stellen van ons geloof als katholiek bisschop in trouw aan de zending die de Kerk ons heeft toevertrouwd. We hebben er in de huidige omstandigheden aan gehouden eraan te herinneren dat onze trouw, zoals voor elke katholieke bisschop, met name in de volgende punten tot uitdrukking komt:

1. Geloofsbelijdenis van de Rooms-katholieke Kerk, zoals beleden in de plechtige verklaring van Paulus VI op 30 juni 1968.
2. Akkoord en volgzzaamheid t.o.v. het leergezag van de Heilige Vader. Onderricht, samen met de Kerk, van wat paus Johannes Paulus II leert in zijn encyclieken en apostolische exhortaties. In het bijzonder gehechtheid aan de leer van de Kerk m.b.t. de sociale rechtvaardigheid en de vrede in de wereld, het gezinsleven en de seksuele moraal.
3. Trouw aan de canonieke discipline waarvoor de bisschoppen, vanuit hun zending, borg staan. Erkenning van het spiritueel belang van de praktijk in de Latijnse kerk waarbij men alleen mannen die voor het celibaat hebben gekozen omwille van het Rijk Gods tot het priesterambt roept. Herbevestiging van het gegrond zijn van deze wet in de zin eraan gegeven door Vaticanum 2, Paulus VI (*Sacerdotalis coelibatus*) en Johannes-Paulus II (in zijn brief voor de priesters, Witte Donderdag 1979), vooral wanneer bepaalde omstandigheden of verschuivingen in de publieke opinie het debat nieuw leven inblazen.
4. Pastorale zorg voor de marginalen en hen die uitgesloten zijn: Christus leert dat het terugvinden van verloren schapen meer vreugde brengt in de hemel dan de 99 andere die in de stal gebleven zijn (Lucas 15). Oproep tot alle gelovigen, leken en priesters, om te delen in deze voorkeursliefde voor de armen, waaraan Johannes-Paulus II herinnert als een van de tekens van de nieuwe evangelisatie.
5. Erkenning van de verscheidenheid van gaven, charisma's en gebaren waartoe de Heilige Geest opwekt in dienst van de opbouw van het lichaam van Christus. In dit licht, openheid voor de verscheidenheid in de gevoeligheden en de getuigenissen die nodig zijn voor de evangelisatie van onze samenleving in de geest van het klassieke spreekwoord van de heilige Augustinus, eveneens in moeilijke omstandigheden uitgesproken: "in necessariis veritas, in dubiis libertas, in omnibus caritas" (vrij vertaald: waarheid waar het nodig is, vrijheid waar twijfel is, naastenliefde in alle omstandigheden). Het is door de naastenliefde dat regels die soms lijken af te wijken van de waarheid en de vrijheid met elkaar verenigbaar zijn.
6. Kritische aandacht voor wat aan ambiguïteit kan steken, aan ongepastheid, aan bitterheid, zelfs aan dwaling, in bepaalde verklaringen. Aangezien bisschoppen op de eerste plaats in dienst staan van het volk van God, moeten ze hun krachten bundelen om aan ieder van de gelovigen aandacht en licht te bieden en aan allen eendracht en vrede.
7. Noodzaak zich op elkaar af te stemmen om te vermijden dat de verscheidenheid in de pastorale keuzes tegenstrijdigheden teweegbrengt of tegenstellingen die de naastenliefde in gevaar brengen. Bijzondere waakzaamheid om te vermijden dat publieke verklaringen de meningen doen gaan in de richting van conflicten die tegengesteld zijn aan het gemeenschappelijk goed van de samenleving en aan de kracht van het christelijk getuigenis.
8. Erkenning van de persoonlijke verantwoordelijkheid van elke herder in zijn bisdom. Solidariteit van elke bisschop, elk volgens zijn eigen zending, met het hele episcopaat, met het oog op het algemeen welzijn van de Kerk: de specifieke verantwoordelijkheden van de bisschoppenconferentie en de door hen gemachtigde instellingen moeten niet in vraag worden gesteld.

Nu we deze essentiële overeenstemming tussen ons beiden en met het college van bisschoppen vastgesteld hebben, hebben we eraan gehouden om dit publiek bekend te maken. De vasten en de voorbereiding op het Paasfeest leken ons een bijzonder gunstige tijd om samen dit getuigenis af te leggen.

Jean-Marie Mueller vervolgt:

Ik moet toegeven dat ik, bij een eerste lezing van deze verklaring, ronduit de indruk had dat Jacques Gaillot hiermee een doodlopende weg was ingeslagen, richting niet ver van Canossa. Het leek me dat hij, wat de essentie betreft, op zijn mening terugkwam, zijn woorden terugnam, zich schaamde voor wat hij geschreven had en zich uiteindelijk overgaf. In werkelijkheid is die gemeenschappelijke verklaring op geen enkele manier evenwichtig: de weegschaal weegt zwaar door aan de kant van het Instituut Kerk, die al haar rechten weer opneemt, terwijl de bisschop van Evreux weer al zijn plichten oppakt. Een dergelijk compromis was niet levensvatbaar en zou inderdaad geen lang leven beschoren zijn.

Op **3 maart 1989** schrijft Jacques Gaillot in het bisdomblad van Evreux:

Een geloofsstap

De gemeenschappelijke verklaring die ik samen met de voorzitter van de bisschoppenconferentie ondertekend heb, heeft meer dan één van jullie verwonderd. De enen waren ontgoocheld en verwonderd en gekwetst toen ze er het beeld in zagen van een autoritaire en onbuigzame kerk. Anderen hebben geapplaudiseerd en zich verheugd toen ze er het beeld in zagen van een Kerk die in staat is haar moeilijkheden te boven te komen om de gemeenschap in stand te houden.

Sinds meerdere maanden is de publieke opinie getuige van uiteenlopende standpunten en onbegrip tussen de andere Franse bisschoppen en de bisschop van Evreux. De kwestie 'Minitel' was een teken die dit aan het licht bracht. Die situatie kon niet blijven duren zonder schade voor de zending: voor de verkondiging van het evangelie is de volle solidariteit nodig van de bisschoppen. Er is geen zending zonder gemeenschap. Trouw zijn aan Christus kan niet gescheiden worden van trouw aan de Kerk.

Ik heb gedacht aan jullie, die mij zo dierbaar zijn en samen op weg gaan naar aanleiding van de synode. Samen met u ben ik solidair om het avontuur van het evangelie aan te durven. Een stap van mijn kant drong zich op om blijk te geven van mijn trouw aan de Kerk.

Kardinaal Decourtray en ikzelf wensten elkaar te ontmoeten. Een gebaar van solidariteit was nodig om aan de publieke opinie te tonen dat onze uiteenlopende meningen konden overstegen worden. Des te meer omdat de hoogdringendheid van de hedendaagse uitdagingen verbiedt dat we onze zouden opsluiten in interne kerkconflicten.

Ik wens dat wij allen deze herbevestigde solidariteit tussen bisschoppen als een kans kunnen zien voor de Kerk van ons bisdom om te groeien in verbondenheid. Men kan het evangelie niet verkondigen als er daarvoor geen volk is. Het is een stap in geloof.

JM Mueller noteert hierbij: "Één keer is nog geen gewoonte, maar in deze tekst gebruikt Jacques Gaillot de nietszeggende taal van het kerkelijk instituut. Het is al te duidelijk dat, in tegenstelling tot wat hij zegt, geen enkele van de verschillen die opgedoken zijn tussen hem en zijn collega's overstegen zijn; ze worden gewoon ontkend."

Hertrouwde echtgescheidenen

Volgens de officiële leer van de Kerk waaraan kardinaal Ratzinger (*nvdr. de latere paus Benedictus XVI*) in 1994 nog herinnerde, bevinden echtgescheidenen die opnieuw een burgerlijk huwelijk aangaan zich in een situatie die in contradictie is met de objectieve wetten van God en mogen ze, als gevolg hiervan, de communie niet ontvangen. Om dit wél te mogen doen zouden ze zich ertoe moeten verplichten in volledige onthouding te leven. In zijn bisdomblad **Eglise d'Evreux** ondertekent Jacques Gaillot op **25 november 1994** het volgende editoriaal:

Hertrouwde echtgescheidenen

We kennen er in onze eigen familie of onder onze vrienden. In deze tijd scheidt één koppel op drie. In heel wat gevallen voelen we aan dat die echtscheiding een pijnlijke mislukking is, meer dan een mislukking waarmee men instemt. Vaak trouwens zijn hertrouwde echtgescheidenen geen schuldigen, maar slachtoffers die hun leven weer op de sporen proberen te zetten.

Wanneer ze de mis bijwonen zullen sommigen van hen niet aarzelen om ter communie te gaan. Jezus is immers niet gekomen voor de gezonde mensen, maar voor de zieken. En in iedere mis weerklinkt op het moment van de consecratie dit woord van Hem: “Neemt en eet allen hiervan”. De priesters hebben niet de gewoonte de communie te weigeren aan hen die de heilige tafel naderen. Elk beslist volgens zijn geweten.

In die context is het schrijven van Rome, dat eraan herinnert dat hertrouwde echtgescheidenen niet ter communie mogen gaan, in slechte aarde gevallen bij de publieke opinie en in de Kerk. De strengheid haalt het op de barmhartigheid. De hernieuwde oproep tot discipline krijgt voorrang op de mogelijke hoop. Zou de Kerk dan beter in staat zijn om zware lasten op te leggen dan om op een vindingrijke manier barmhartig te zijn – iets waarover ze het nochtans zo vaak heeft? Zijn de priesters niet gehouden tot het dienstwerk van de barmhartigheid?

Mensen in moeilijkheden helpen betekent niet dat men hun situatie goedkeurt, maar wel dat men hen niet wil opsluiten in een verleden van mislukking en dat men voor hen een mogelijke hoopvolle toekomst wil openen, met alle middelen die christenen onderweg ter beschikking staan. Het is een evangelische weg.

Met andere woorden, Jacques Gaillot herinnert aan dit woord van Jezus: “Hou je dus aan alles wat de schriftgeleerden en de Farizeeën jullie zeggen en handel daarnaar; maar handel niet naar hun daden, want ze doen zelf niet wat ze jullie voorhouden ze bundelen alle voorschriften tot een zware last en leggen die de mensen op de schouders, terwijl ze zelf geen vinger uitsteken om die te verlichten” (Matteüs 23,3-4)

Als het over abortus gaat weigert Jacques Gaillot eveneens te dreigen met veroordelingen, ook al blijft hij zonder enige toegeving vasthouden aan de principes:

Ik ben tegen abortus. Een kind ... zo oneindig waardevol ... Maar ik ben op de hoogte van het gevaar van clandestiene abortussen en van de ontredde van de moeders. Ik acht het redelijk dat verantwoordelijke mensen een wet stemmen om ontsporingen te vermijden. Ik besef dat men er telkens goed uitkomt als men zich achter de principes verbergt. Maar hoe ga je concreet de confrontatie aan met de realiteit? [...] Ik heb gezien welke kwetsuren vrouwen meedragen die abortus hebben gepleegd, de trauma's die deze beproeving achterlaat. Vrouwen die me erover vertelden heb ik nooit veroordeeld. Je kan alleen mensen helpen om een nieuwe start te nemen. Opvangen is niet hetzelfde als goedkeuren. (in *Je prends la liberté*, 1995)

Tot slot

Met Gaillots editoriaal over ‘Hertrouwde echtgescheidenen’ staan we op zowat anderhalve maand van zijn afzetting als bisschop van Evreux. Dat gebeurde op 13 januari 1995 – precies 25 jaar geleden. En die ‘delicate’ kwesties, zoals het priestercelibaat, de plaats voor priesters die na hun wijding in het huwelijk traden of de communie voor wie in een tweede relatie zit, zijn officieel nog altijd niet van de baan. Gelukkig is er al ruimte voor een andere praktijk!

6. Stem vanuit de moslimgemeenschap:

Yassin El Attar

We kennen het allemaal wel. We doen iets met beste bedoelingen, maar toch loopt het volledig verkeerd af. De nacht of nachten erna liggen we te woelen in ons bed. Konden we het niet beter aangepakt hebben? Had ik niet dit of dat moeten doen? Hoe zou ik het de volgende keer aanpakken? Dergelijke situaties vloeien voort uit een fundamentele vraag: zijn onze goede bedoelingen ethisch gezien de belangrijkste parameter? Of de gevolgen van wat we gedaan hebben? In de ethiek maken ze dit onderscheid door te spreken over deontologie (ook wel plichtenethiek genaamd) of consequentialisme (ook wel gevolgenethiek of teleologie genaamd).

Historisch gezien hebben heel wat grote denkers zich tot de éne of de andere ethiek bekend. Zo zijn Aristoteles, Machiavelli en John Stuart Mill bekende consequentialisten. Zij streven ernaar om hun karakter te verbeteren door doelmatig te handelen, door steeds een afgewogen oordeel te vellen over de verhouding tussen middelen en doeleinden. Zo is er de bekende boutade van Machiavelli in zijn meesterwerk *'Il Principe'*: *"Het doel heiligt de middelen"*.

Immanuel Kant, Rawls en Bentham zijn de bekendste deontologische denkers. Als je redeneert vanuit een deontologische ethiek, dan doen feiten er niet toe, omdat de intentie van het handelend subject de maatstaf is. Zo zegt Kant: "Handel alleen naar die *maxime* waarvan je tegelijkertijd kunt willen dat zij een universele wet zou worden". Met andere woorden: richt je in je doen en laten uitsluitend naar gedragsregels waarvan je zou kunnen willen dat iedereen zich ernaar richt.

Een voorbeeld: terwijl het in Kantiaans, deontologisch, opzicht verboden is te liegen, zelfs wanneer een moordenaar je vraagt of je weet waar zijn potentiële slachtoffer is dat in je huis is ondergedoken, is in consequentialistisch opzicht liegen geen enkel probleem, zo lang het maar meer verkiesbare gevolgen heeft dan niet liegen.

De voornaamste kritiek voor het consequentialisme is dat het relatief gemakkelijk kan vervallen in cynisme en rauwe machtspolitiek bij gebrek aan enig moreel kompas. De voornaamste kritiek op de deontologische ethiek is dat ze dogmatisch, niet praktisch en naïef is.

Het is belangrijk om te vermelden dat Aristoteles wel een buitenbeentje is binnen de school van de consequentialisten. Zijn visie wordt benoemd als de *deugdenethiek*. Aristoteles' deugdenethiek focust niet op welke acties in se moreel juist of fout zijn, Aristoteles focust op bepaalde deugden die een mens hoort te hebben als 'moreel kader', zoals generositeit, rechtvaardigheid, eerlijkheid, loyaliteit, bescheidenheid, zelfvertrouwen... Vanuit dit 'moreel kader' hoort een mens dan te handelen. We kunnen dus stellen dat Aristoteles een middenpositie inneemt tussen deontologen en consequentialisten: acties vertrekken vanuit een absolute ethiek (in se deontologisch) maar deze ethiek hoort ook het doel te zijn van diezelfde acties (in se consequentialistisch).

Voor een gelovig persoon is het een hyperrelevant dilemma. Mag ik een beetje kwaad doen, om veel goeds te realiseren? Mogen we liegen om een conflict tussen personen te ontmijden? Mag ik stelen van de rijken om aan de armen te geven? Of staan de absolute dogma's "Gij zult niet stelen" en "Gij zult niet liegen" boven ieder nobel doel? Deze tweespalt komt a fortiori terug in maatschappelijke vraagstukken: is de doodstraf voor onverbeterlijke, levensgevaarlijke moordenaars en verkrachters geoorloofd om onze samenleving en dierbaren te beschermen en een voorbeeld te stellen? Of is het gebod "Gij zult niet doden" absoluut?

Als we met deze ethische blik naar het jodendom, christendom en de islam kijken zien we dat

deze religies voor het belangrijkste deel aansluiten bij de deontologische ethiek. In het jodendom en christendom zijn er de tien geboden van Mozes. In de islam zijn er naast de tien geboden ook nog het amalgaam van deugdelijke normen die terug te vinden zijn de Koran en Soennah (overleveringen van de profeet).

De islamitische ethiek is een mix van de deontologische ethiek en Aristoteles' deugdenethiek met in mindere mate ook enkele consequentialistische kenmerken. De Koran en Soennah staat bol van beschrijvingen van deugden die mensen horen te hebben. Daarnaast zijn er vele voorbeelden te vinden in de Koran en Soennah die benadrukken hoe belangrijk de intentie (an-niya in het Arabisch) is bij de beoordeling van een gelovige door God.

Zo is er de hadith (overgeleverd van de profeet door Imam Muslim & Imam Al Bukhari):

“Voorwaar, de daden worden beoordeeld op basis van de intentie en iedere mens zal alleen dat krijgen wat met zijn intentie samenhangt. Dus als iemand emigreert omwille van Allah en Zijn Boodschapper, dan is dat een (ware) emigratie omwille van Allah en Zijn Boodschapper. En als iemand emigreert omwille van een wereldse zaak of om een vrouw te huwen, dan is zijn emigratie omwille van datgene waarvoor hij is geëmigreerd.”

Deze hadith is één van de belangrijkste hoekstenen van ethiek in de islam en heeft verstrekkende gevolgen voor de religieuze beleving van moslims. Indien ik 's avonds moe ben en ga slapen om uit te rusten voor een volgende werkdag, dan is dat vanzelfsprekend geen religieuze handeling. Indien ik echter moe ben en ga slapen met de intentie om goed uitgerust te zijn voor het 'ochtendglorengebed' (fajr) van de volgende ochtend, dan is mijn slaap een religieuze daad waarvoor ik een beloning ontvang in het hiernamaals. Dit geldt voor alle zaken waarbij enige religieuze intentie komt kijken. De intentie waarmee je een, soms doodgewone, handeling stelt is dus doorslaggevend in de islamitische ethiek. Dit geldt niet enkel voor wat we "verticale" aanbidding noemen (de aanbidding van God door een moslim via rituele gebeden, vasten...), maar ook voor de "horizontale" aanbidding (de aanbidding van God door middel van naastenliefde, rechtvaardig handelen, niet stelen, niet liegen, niet doden...). Het grote verschil tussen verticale aanbidding en horizontale aanbidding is dat het al dan niet uitvoeren van de verticale aanbidding geen directe gevolgen heeft voor de medemens, de horizontale aanbidding wel. Dus in de omgang met je medemens hoor je, als vrome moslim, altijd te vertrekken vanuit de allerbeste intenties om jouw medemens niet te schaden en zijn geluk zoveel mogelijk te vergroten.

Het gaat nog verder in volgende hadith (overgeleverd van de profeet door Ibnou Abbas):

“Voorwaar, Allah heeft het goede en het slechte vastgesteld, en het daarna (voor ons) duidelijk gemaakt. Wie zich dan voorneemt om een goede daad te verrichten en deze vervolgens niet verricht, Allah -Gezegend en Verheven is Hij- telt dat als een volledig (verrichte) goede daad voor hem. En als hij het zich voorneemt en het vervolgens ook verricht dan telt Allah voor hem het tien- tot zeventienvoudige (aan goede daden) of zelfs vele malen meer. Als hij zich voorneemt om een zonde te plegen en deze vervolgens niet pleegt, dan telt Allah dit als een volledige (verrichtte) goede daad, en als hij het (de zonde) zich voorneemt en ook uitvoert dan telt Allah het (slechts) als één zonde.”

De intentie is zo belangrijk in de religieuze band tussen een moslim en zijn Schepper dat de intentie tot een goede daad, die uiteindelijk niet gebeurd is, gelijkstaat aan het uitvoeren van deze daad! De intentie om te zondigen en die intentie niet uitvoeren, staat zelfs gelijk aan een goede daad. Dit is ogenschijnlijk in tegenspraak met het belang van de intentie t.o.v. de (niet-)uitgevoerde daad, maar belicht de barmhartige dimensie van God. Dit komt verder tot uiting in de hiervoor geciteerde hadith in het grote numerieke gewicht van een goede daad en het lage numerieke gewicht van een zonde. Ieder van de 114 hoofdstukken in de Koran, behoudens één, begint immers met de woorden:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

***“In de naam van God,
de Erbarmer, de Barmhartige.”***

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾

مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ

النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾

De deugdenethiek binnen de islam komt duidelijk tot uiting in de vele verwijzingen in de Koran naar deugdelijke karaktertrekken: barmhartigheid en menslievendheid, vergeving, tolerantie, eerlijkheid, vriendelijkheid, genadevol zijn, het goed behandelen van dieren, rechtvaardigheid, loyaliteit en correctheid, soberheid en bescheidenheid, betrouwbaarheid, welsprekendheid, geduld, oprechtheid, zelfbeheersing, eerlijkheid en respect voor ouderen. Er zijn tal van hadiths en Koranische verzen die verwijzen naar bovenstaande deugden.

Volgende overleveringen van de profeet beschrijven het belang van een deugdelijk karakter binnen de islam:

“Diegene met een goede moraal en deugdelijk karakter bezit al het beste in deze wereld en het Hiernamaals”

“Goed karakter en moraal transformeren zonden zoals water ijs doet smelten, terwijl slechte karaktereigenschappen goede daden transformeren zoals azijn door honing snijdt.”

Tenslotte zijn er toch ook enkele consequentialistische elementen terug te vinden in de islam. Zo is er het principe in de islamitische jurisprudentie (fiqh) dat “Wat goed is voor de mensheid, moreel juist is. En wat slecht is voor de mensheid, moreel fout is.”

We kunnen dus concluderen dat de islamitische ethiek de drie Westerse ethische theorieën combineert. De deontologische benadering en deugdenethiek komen echter duidelijk meer tot uiting in de islamitische ethiek dan het consequentialisme.

Uit bovenstaande tekst kunnen we stellen dat een moslim, in zijn daden, door God vooral beoordeeld zal worden op basis van de intentie waarmee men deze daad verricht en de deugdelijke levenshouding die daarvan aan de basis ligt. Dit is mijns inziens een mooie les die we kunnen meenemen in ons dagelijks leven. Indien we allemaal enkel handelen met de beste intenties en vanuit deugdelijke principes, dan ben ik ervan overtuigd dat -behoudens enkele ongelukkige samenlopen van omstandigheden- de wereld van morgen een veel betere plek zal zijn.

7. We zullen elkaar met klem blijven omarmen

Een passagiersvliegtuig met 176 inzittenden stort op 8 januari 2020 neer in Iran. Er zijn geen overlevenden. Wat een tragedie. Volgens het leger is er sprake van een menselijke fout. Is daarmee alles gezegd?

Het 'accident' gebeurde in de nasleep van de liquidatie van generaal Soleimani door de VS. Iraniërs noemen het een moord op hun held. Het lijkt geen twijfel: zonder de aanslag op Soleimani was er ook geen neerschieten geweest van de Boeing.

Zijn deze 176 doden dan simpelweg 'collateral damage'? Er is nog nooit een gewapend conflict geweest zonder onschuldige slachtoffers. Propere gewapende conflicten bestaan eenvoudigweg niet. Ze moeten dan ook ten allen prijze vermeden worden.

Conflicten zijn echter onvermijdelijk. Mensen verschillen nu eenmaal van mening. Verstandige mensen lossen ze op door dialoog, of – als die onmogelijk blijkt –, via een rechterlijke instantie. Dit geldt voor alle conflicten: de grote en de kleine. De praktijk is, nu al eeuwenlang, anders. Hoeft dit zo te blijven?

Conflicten zijn niet zelden een gevolg van onrechtvaardigheden. Werken aan een rechtvaardige samenleving is een opdracht voor elke mens, in het bijzonder voor elke politicus. Twee basisprincipes zijn hiertoe richtinggevend: herverdeling en erkenning. Het zijn de twee dimensies van elk emancipatorisch beleid. (1)

Herverdeling

Herverdeling hoort bij onze samenleving. Weinigen zullen dat ontkennen, al springen we er al te nonchalant mee om. In eigen land bestaat de sociale zekerheid 75 jaar. Bea Cantillon maakt duidelijk dat we een sterke sociale zekerheid nodig hebben om de vergrijzing, digitalisering en klimaattransitie in goede banen te leiden. Het beschermen, verfijnen en actualiseren van de sociale zekerheid moet een topprioriteit zijn voor het beleid, zeg maar: voor de nieuwe regeringen in ons land.

Delen, verdelen, herverdelen: het sluit naadloos aan bij de evangelische moraal. Het volstaat niet als christen eucharistie te vieren. Dit ritueel moet zich verder zetten zowel in het persoonlijk leven, als in het politiek handelen, ongeacht de partij die de voorkeur geniet. Politici die zich op de een of andere manier christelijk noemen, kunnen niet anders dan van een sterke sociale zekerheid expliciet werk te maken.

Erkenning

In haar verkiezingscampagne maakte Hillary Clinton, 4 jaar geleden, van een deel van de aanhangers van Donald Trump de domme omschrijving als 'deplorables', letterlijk 'betreurenswaardigen', mensen dus die onze minachting verdienen. Dit is het omgekeerde van erkenning. Mensen niet erkennen in hun waarde komt neer op het negeren van hun identiteit. Als dat samengaat met economische achteruitstelling krijg je een sterke voedingsbodem voor populisme, in de betekenis van een politiek, gebaseerd op ressentiment.

Er bestaat ook een hoopgevende aanpak. In de tweede ronde voor de verkiezing van de

burgemeester van Istanbul stelde Imamoglu, ten aanzien van Erdogan en zijn aanhangers: “Ze willen dat we met elkaar vechten, maar wij, de mensen die niet willen dat dit volk met zichzelf vecht, zullen elkaar met klem blijven omarmen.” Voer respectvol campagne. Kijk niet neer op aanhangers van Erdogan. Leg de nadruk op economische in plaats van identitaire thema’s. Focus op de bestaande sociale ongelijkheid. Met deze nadruk op inclusiviteit en links economisch beleid won Imamoglu overtuigend.

De nood aan erkenning is een universeel gegeven. Op de voorstelling van het Jaarboek 2019 armoede en sociale uitsluiting stelde Guy Malfait van ATD Vierde Wereld Vlaanderen: “Het ergste is niet om te leven met niets. Het ergste is dat je wordt aanzien voor niets.” Miskenning van je identiteit maakt economische achteruitstelling des te pijnlijker. Dat tonen ook de gele hesjes in Frankrijk.

Voor wie enigszins vertrouwd is met het evangelie ziet onmiddellijk hoezeer Jezus van Nazareth allerlei mensen in hun waardigheid erkende. Dit in tegenstelling met het joodse establishment van die dagen dat aan die erkenning voorwaarden koppelde. Ook op het vlak van de erkenning mogen volgelingen van deze Jezus in onze tijd voortrekkers zijn.

Herverdeling en erkenning verweven

Holemans zet van daaruit de stap naar de ecologische kwestie. Het Jaarboek spreekt over een dubbele ongelijkheid: wie het al moeilijk heeft op sociaal vlak, wordt ook het hardst getroffen door de gevolgen van de milieuvervuiling, hoofdzakelijk veroorzaakt door hogere inkomensklassen. De auteur geeft hiervan niet alleen voorbeelden, maar ook oplossingen: progressieve energietarieven, investeren in isolatie, progressieve tarieven voor vliegtuigreizen. Meer levenskansen bieden aan mensen in armoede hier en in het Zuiden, houdt in dat de middenklasse een leven uitbouwt met minder beslag op energie en grondstoffen.

Het verbinden van erkenning en herverdeling zal gebeuren door een diepgaande democratisering. Daarover heeft de auteur het in het laatste deel van zijn essay. Intussen herkennen we ons, met de werking in onze Welzijnsschakel – Vereniging waar armen het woord nemen, opvallend goed in wat hij schrijft over erkenning. Mensen herstellen in hun waardigheid, hen verantwoordelijkheid geven, ook in kleine dingen, levert verrassende resultaten op.

(Rob, 13 januari 2020)

(1) Wat volgt is gebaseerd op het Essay van Dirk Holemans, denktank Oikos, ‘Lotgenoten in de groene heimat’, De Standaard, 11-12 januari 2020, p. 40-41. Behalve beide linken naar het evangelie.

8. In memoriam J.B. Metz

Van Edward Schillebeeckx (1914-2009) leerde Erik Borgman wat het betekent dat theologie over alles gaat en daarom met iedereen en alles in gesprek moet gaan. Maar van diens vriend Johann Baptist Metz leerde hij dat de aanzet bij de doodgemartelde Jood Jezus het christendom zijn tegendraadse kleur geeft. Metz is op 2 december jl. op 91-jarige leeftijd gestorven en op 13 december begraven. Een persoonlijk eerbetoon.

Revolutie in de theologie

In de Nederlandse media is er nauwelijks aandacht geweest voor het overlijden van de Duitse theoloog Johann Baptist Metz. In Duitsland was die er volop, en steevast werd er dan bij gezegd dat Metz een van de grote katholieke theologen van de twintigste eeuw was. Dit is geen Duits chauvinisme. Metz heeft iets gedaan dat in de theologie zelden voorkomt. Hij heeft ervoor gezorgd dat de theologie anders naar de geschiedenis ging kijken, zowel naar de eigentijdse geschiedenis als naar de geschiedenis van Jezus. Dat heeft haar radiaal veranderd.

Er waren en zijn ook tegenstanders van de door Metz ontketende omwenteling, maar hij heeft het theologisch landschap voorgoed veranderd. Metz heeft er voor zijn dood nog voor kunnen zorgen dat zijn verzameld werk werd bezorgd en uitgegeven. We kunnen dus bestuderen hoe Metz een revolutie ontketende via zorgvuldig geschreven, soms nogal hermetische artikelen en essays. Hij zal daarom wel een beetje een theoloog voor theologen blijven.

Het lijden centraal

Een column is niet de plaats om een overzicht te geven van Metz' werk. Maar als ik in een zin samenvat wat de betekenis is van zogenoemde Neue Politische Theologie van Metz en zijn volgelingen, dan luidt die zin: zij hebben het lijden in de theologie centraal gezet. Na de catastrofe die wordt aangeduid met de naam 'Auschwitz' kunnen we God niet meer zonder meer beschouwen als de overwinnaar van lijden en dood. Dat zou betekenen dat de talloze lijdenden en gedoden door God zouden worden achtergelaten als collateral damage van zijn heilsgeschiedenis. God moet daarom ter sprake komen in verbondenheid met lijden en dood – zowel als protest ertegen als erdoor bevraagd.

Zal het geloof in de verlossing uiteindelijk geen illusie blijken? Het blijft een vraag zolang niet daadwerkelijk alle tranen van de ogen zijn gewist, de dood niet is overwonnen en er geen een einde gekomen is aan rouw en gewezen en smart (vgl. Openbaring 21,4). Wie al te massief de verlossing verkondigt – en dat is door kerk en theologie volgens Metz veelvuldig gebeurd en gebeurt nog steeds – die maakt de huilenden, de lijdenden en de gedoden onzichtbaar en doet ze zo opnieuw onrecht.

'Memoria passionis'

Hoewel hij sterk is geïnspireerd door de filosofen van de zogenoemde Frankfurter Schule – Theodor Adorno (1903-1969), Max Horkheimer (1895-1973), Walter Benjamin (1892-1940); allemaal van Joodse afkomst – is de grondslag van deze aandacht voor het lijden wat Metz betreft de christelijke traditie. In de geschiedenis van Jezus heeft God zich met het lijden en de dood verbonden – met het door geweld opgelegde lijden en de door machthebbers en onderdrukkers aangedane dood – en alleen vanuit deze verbondenheid kunnen we zinvol over

de verrijzenis spreken. Als Jezus zijn leerlingen opdraagt de herinnering aan hem levend te houden, dan geldt dit bij uitstek de herinnering aan het lijden – dat van hem en via hem dat van de hele geschiedenis. Metz spreekt van een memoria passionis.

Deze de herinnering aan, of gedachtenis van het lijden is – opnieuw met een uitdrukking van Metz zelf – een ‘gevaarlijke herinnering’. Het voor ogen houden van lijden en lijdenden maakt duidelijk dat de verlossing nog uitstaat, dat er mensen zijn die worden uitgesloten van het goede dat wij voor onszelf weten te realiseren, en dat God zichzelf bij uitstek met hen verbindt. Wat de bevrijdingstheologie de voorkeursoptie voor de armen noemt, is een toespitsing en concretisering van deze gedachtegang.

Religieus leven in compassie en solidariteit

Al deze gedachten van Metz heb ik mij goeddeels eigen gemaakt en probeer ik verder te doordenken. Maar het werk van Metz is voor mij niet alleen van grote intellectuele betekenis. Het is zijn visie op christelijk leven die mij fundamenteel heeft bepaald.

Voor Metz draait het in het christelijk leven om verbondenheid met en geraaktheid door het lijden – compassie – en solidariteit met de lijdenden, met het oog op de overwinning van hun lijden. Dat is niet het nadoen van Jezus – Metz heeft bezwaar tegen de klassieke uitdrukking imitatio Christi omdat dit suggereert dat we Jezus zouden moeten imiteren – maar het volgen van dezelfde weg als Jezus volgde. Metz spreekt in dit verband van sequella Jesu: we zijn geroepen Jezus te volgen op de weg van compassie en solidariteit.

Vanuit deze overtuiging heeft Metz meerdere malen geschreven over het religieuze leven. Religieuzen behoren in zijn reflecties niet primair tot een bepaalde ‘stand’ binnen de kerk, nee, religieuzen worden zichtbaar als radicale navolgers van Jezus’ solidariteit met de wereld in zijn gebrokenheid. Deze visie heeft mijzelf op de weg tot het religieuze leven gebracht. Juist in de dominicanenorde, waarvan ik deel uitmaak, hebben Metz’ ideeën veel impact gehad. Met compassie met het lijden, en in verbondenheid met het sterven van dat wat niet sterven mag, het menselijk bestaan doorleven en doordenken met het oog op de opstanding: het is wat ik nastreef. In de lijn van Johann Baptist Metz.

Dat hij in deze opstanding mag delen.

(Erik Borgman – met toestemming overgenomen van www.deBezieling.nl)

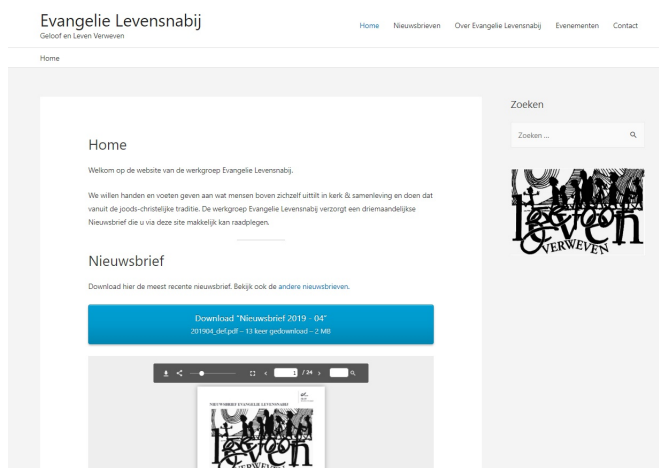

Wist je
dat?

De vorige Nieuwsbrieven te vinden zijn

op onze website ...

www.evangelielevensnabij.be

9. Over het Bijbels Godsbeeld

Ik weet niet welk beeld jij van God hebt. Maar misschien ligt in het verhaal van Marcus over de genezing van een blinde een begin van een beeld dat het Godsbeeld van de Bijbel heel dicht benadert: de God van Israël, met die altijd weer merkwaardige voorkeur voor de minste mens. Barmhartigheid en mededogen zijn dé wezenstrekken bij uitstek van Israëls God. En dus zingen wij:

*'Een schoot van ontferming is onze God.
Hij heeft ons gezocht en gezien
zoals de opgaande zon aan de hemel.
Hij is ons verschenen toen wij
in duisternis waren, in schaduw van dood.
Hij zal onze voeten richten
op de weg van de vrede...' (H. Oosterhuis)*

De auteurs van de Bijbel schreven alleen maar op wat ze zeker wisten, zegt de Joodse traditie. En wij weten als mensen bijna niets van God, zeggen zij er vlug bij. Alleen datgene wat Hij wil dat wij doen in Zijn Naam. En waar komt dat op neer, kort geresumeerd? Dat als een mens in nood mij aankijkt ik moet helpen. En dat in het aankijken van die mens God zelf zich openbaart, als nergens elders. Hij is in het gelaat van elk ander die een appèl op mij doet.

Jan van Kilsdonk schrijft in 'Gezegend de Onzienlijke' (Kok- Agora 1988, p. 180-181):

*Het enige beeld van God is de mens.
Niet de abstracte mens,
niet een denkbeeld van de mens,
maar de concrete mens,
beeld van God,
de enige plek van openbaarwording van God.
Wanneer ik je aankijk, of liever,
wanneer jij mij aankijkt –
niet via het loket of over de toonbank,
maar in een bescheiden ritseling
van het menszijn,
als je blik vraagt om herkenning,
om een kleine dienst,
maar die de kern van je menszijn raakt,
dàn is die blik een onweerstaanbaar
onontkoombaar appèl op mij.
Die blik van de weerloze andere mens
is de plek van openbaarwording van God.
God is nergens anders, God is echt
nergens anders.
Overall elders waar ik God zou zoeken, is een
alibi, een ontsnapping, een verdoving,
een uiterst ingewikkelde begoocheling.
God is nergens anders dan
in de absoluutheid van die blik...'*

De weerloze ogen van een ander mens roepen mij op en richten een dwingende eis tot mij: 'Laat mij leven. Laat mij vrij zijn. Dood mij niet. Hou toch voor mij een laatste rest van eerbied. Doe mij recht en acht mij hoog...' Die weerloze ogen zeggen mij: 'Ik ben jouw gelijke, jouw broer, jouw zus. Kom naast me staan. Zie me. Probeer me te verstaan. Wees mij nabij, herken mij, ontdek mij als je lotgenoot. Veracht mij nooit, geef mij niet op.' Elk gelaat van een ander mens spreekt mij toe met de aloude woorden uit de decaloog: 'Gij zult niet doden'.

De diepste behoefte van elke mens is: door iemand gezien te worden. Wij moeten zo leren leven en samen-leven dat we elkaar oprecht in de ogen kunnen blijven kijken. Zo, dat niemand een probleem moet zijn, een geval, een nummer of een dossier, maar altijd zijn menselijke waardigheid behoudt, een aangezicht heeft en respect krijgt. De Joodse geloofstraditie leert dat het studeren van theologie, het van buiten leren van bijbelteksten, het strijden over dogma's, het tot in alle details uitvoeren van de juiste rituelen enz... in de grond eigenlijk allemaal vrijetijdsbesteding is, terwijl het aankijken van de ander een full-time opdracht is voor elke gelovige, voor elke mens. Want... 'in de ogen van een mens staan meer woorden te lezen dan in alle boeken samen...', zeggen ze.

Iedereen, rijk en arm, Vlaming of vluchteling,
iedereen moet leven van Gods genade en barmhartigheid.
En niemand, waarlijk niemand kan bestaan zonder de goedheid van tenminste één 'ogen-blik',
Een woord, een Stem die je roept, een hand die je doet opstaan...
Elkaar leren 'zien' en blijven 'zien' is waarachtig 'In ieders belang'...

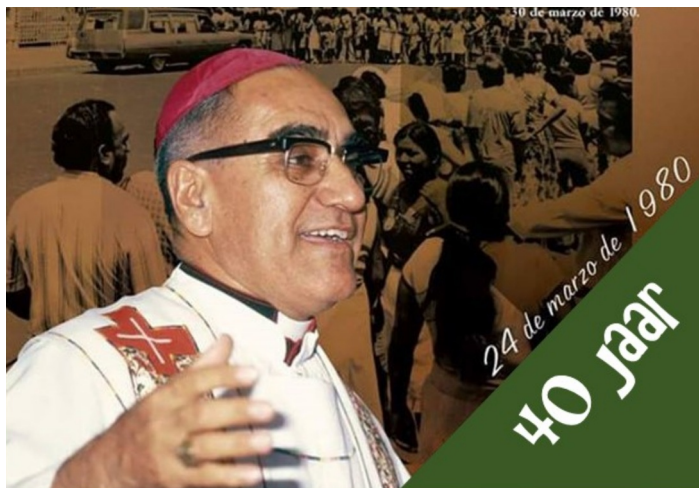
De God waar het in het evangelie over gaat, wordt alleen 'ontdekt' in de ontmoeting met de kleinste mens, de mens in nood. De blik van de weerloze mens is de plek van openbaarwording van God. Ja, het is zelfs de enige écht heilige plaats in heel de wereld. In elk aangezicht dat eenzaamheid, wanhoop, angst, vreugde of vervulling laat zien, ervaar ik een onbetwiste soevereiniteit. God is in het gelaat van elk ander die op mij een appèl doet. Hij is echt nergens elders te vinden of te lokaliseren dan in de absoluteheid van die blik. Die ultieme openbaring roept op tot mededogen en ontferming, tot eerbied en vertroosting.

"Maar... waarom," vroeg iemand aan een joodse rabbi,
"waarom laat God zo weinig van zich horen?"
En de rabbi zei:
"Omdat je dan zou kunnen gaan denken
dat God wel zal doen wat wij zouden moeten doen.
Je moet leven," zei de rabbi, "alsof God niet bestaat.
Als er geholpen moet worden,
moet je maar denken dat jij de enige bent in heel de wereld
die dit kunt doen.
Jij moet helpen, en niemand anders.
Het is jouw verantwoordelijkheid,
en niet die van anderen,
en al helemaal niet die van God alleen..."

(uit René Hornikx: 'Een handvol verhalen')

(Geert Dedecker)

10. Aankondiging herdenking Romero

24 maart 2020 vanaf 19.30 uur
Romerozaal, PC St. Anna,
Venkelstraat Brugge

Ruim meer dan veertig jaar bezielt Oscar Romero mensen in hun dagdagelijkse doen en laten, en dit niet enkel en alleen in El Salvador.

"Romero presente! Hij leeft!" Dat zijn boodschap nog niks aan actualiteitswaarde heeft verloren, dat zullen enkele getuigen elk op hun eigen manier bevestigen.

Getuigenissen van:

Willem De Witte, Linde De Vroey, Willibrord Denaux, Priester Fernand Maréchal, Piet Spanhove, Marijke Deconinck, Fino Tratsaert

In samenwerking met:

SOLIDARITEITSKOOR

Driemaandelijks
Tijdschrift

Centraal Amerika
info

Meer info:

WEST-VLAAMSE BASISGROEPEN
Hertsvelde 21, 8200 Sint Andries
Tel.: 050 31 06 64
E-mail: basisgroepen@gmail.com
Of: geert.tuerlinckx@skynet.be,
0474 93 46 23

COLOFOON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: Erik Borgman, Geert De Decker, Rik Devillé, Jan Vanden Berghe
- Columnisten: Yassin El Attar
- V.U. Bart Pieters, Grote Kring 2 –8500 Kortrijk (056-21 47 12) - bart.pieters@skynet.be
- GDPR : Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan: lieven.debosscher@gmail.com.
- Layout: TiDee - www.tidee.be

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.